

برنامه‌ریزی توسعه منطقه‌ای در ایران

۱- چه تعریفی می‌توان از «برنامه‌ریزی توسعه‌ی منطقه‌ای» داد و کاربرد آن در کشور یا مجموعه فعالیت‌های دانشگاهی چیست؟

دکتر شیخی: تعریفی که از برنامه‌ریزی منطقه‌ای وجود دارد، به تناسب کشورها و مسائل منطقه‌ای متفاوت است. ولی به طور کلی می‌توان گفت برنامه‌ریزی توسعه‌ی منطقه‌ای به نحوه‌ی استقرار مراکز فعالیتی و مراکز جمعیتی مانند: شهرها، روستاها و مجتمع‌های زیستی در پهنه‌ی فضا مربوط است. بحث اصلی که در برنامه‌ریزی منطقه‌ای مطرح می‌شود، نظم و انتظام دادن به فضاهای منطقه‌ای است. برنامه‌ریزی منطقه‌ای بعد از برنامه‌ریزی اقتصادی و حتی اجتماعی مطرح شد و یک شاخه‌ی جدید علمی هم در مباحث دانشگاهی و هم در مباحث علمی حرفه‌ای است. برنامه‌ریزی منطقه‌ای بیشتر به دنبال برطرف کردن تمرکزهایی است که در فضا بوجود آمده و باعث عقب‌ماندگی برخی از مناطق در مقابل توسعه‌ی بسیار زیاد برخی مناطق دیگر گردیده‌است. منظور از برنامه‌ریزی منطقه‌ای، فضایی بین سطوح ملی و محلی است، از برنامه‌ریزی‌های ملی تا برنامه‌ریزی‌های محلی ما یک طیف برنامه‌ریزی داریم که حد فاصل این‌ها، برنامه‌ریزی منطقه‌ای قرار می‌گیرد. این رشته در کشور کاربردهای متعددی پیدا کرده‌است. در حوزه‌ی وزارت مسکن و شهرسازی بحث طرح‌های کالبدی ملی و منطقه‌ای و طرح‌های ناحیه‌ای مطرح است. برنامه‌ریزی منطقه‌ای برحسب وظیفه‌ای که وزارت مسکن و شهرسازی در تهیه‌ی طرح جامع سرزمین دارد، عرصه‌ی وسیعی را در این حوزه پوشش داده‌است. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی نیز که به صورت معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری درآمده‌است، دارای بخش‌هایی مانند: آمایش سرزمین و مدیریت برنامه‌ریزی منطقه‌ای است که قسمت مهمی از فعالیت این بخش‌ها مربوط به این رشته است.

تا قبل از انقلاب دانشگاه شیراز متصدی این حوزه بود و بعد از انقلاب جای این رشته در محافل علمی خالی بود که برای اولین بار به همت اساتید گروه برنامه‌ریزی فوق لیسانس رشته‌ی برنامه‌ریزی منطقه‌ای ایجاد شد. پنج دوره نیز دانشجویان در این رشته پذیرفته شده‌است. دانشگاه‌های دیگر نیز در صدد ایجاد این رشته هستند، که امیدواریم این امر باعث گسترش هر چه بیشتر این رشته شود.

دکتر لطیفی: برنامه‌ریزی منطقه‌ای یکی از ضرورت‌هایی بود که

«برنامه‌ریزی توسعه منطقه‌ای» رشته‌ای نوپاست. رشته‌ای که به اعتقاد اساتید برنامه‌ریزی اجتماعی وجودش در مجموعه‌ی برنامه‌ریزی ضروری است. از سال ۱۳۸۵، به همت اساتید گروه برنامه‌ریزی اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی (ره)، مقطع کارشناسی ارشد این رشته راه اندازی شد و تاکنون نیز پنج دوره دانشجوی پذیرفته‌شده است. با اساتید گروه برنامه‌ریزی دانشکده‌ی علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی (ره) درباره‌ی کاربرد، اهمیت، جایگاه این رشته در جامعه و محافل علمی و مسائل و مشکلات پیش روی آن به گفتگو نشستیم. این گفتگو با حضور مدیر گروه برنامه‌ریزی اجتماعی آقای دکتر محمد تقی شیخی، دکتر غلامرضا لطیفی، دکتر محمود جمعه پور و دکتر علی خاکساری از دیگر اساتید این مجموعه، انجام شد.

دعوت کرد که طی آن اعلام نیاز کردند به متخصصین منطقه‌ای که از نظر سطوح فعالیت‌های فرهنگی که باید توسط این وزارتخانه در جامعه انجام شود. در حوزه‌های بهداشت و درمان نیز در سطح‌بندی مراکز خدماتی و بهداشتی نیاز به یک تفکر منطقه‌ای مشاهده می‌شود. این رشته در حال شکل‌گیری است و مراحل تکمیلی خود را طی می‌کند و به زودی نیز دانشگاه‌های دیگر به دنبال تشکیل این رشته و پذیرش دانشجو خواهند بود.

۲- با توجه به اینکه رشته‌ی برنامه‌ریزی منطقه‌ای یک رشته‌ی نوپاست و در حال پیداکردن جایگاه خود در جامعه است، چه موانع و مشکلاتی پیش روی این رشته قرار دارد؟ و دانشگاه به عنوان یک مرکز علمی چه اقدامی می‌تواند برای این موانع و مشکلات به عمل بیاورد؟

دکتر جمعه پور: همان‌طور که دوستان اشاره کردند، برنامه‌ریزی

هم قبل از انقلاب و هم بعد از انقلاب در نظام برنامه‌ریزی ما احساس می‌شد. همان‌طور که اشاره شد برنامه‌ریزی منطقه‌ای سطح مابین ملی و محلی است. در بحث برنامه‌ریزی منطقه‌ای به تعادل بخشی به فضا، روابط و فعالیت‌ها توجه می‌شود. با توجه به مباحثی که بعد انقلاب در زمینه‌ی محرومیت زدایی و نابرابری‌های منطقه‌ای در جامعه مطرح گردیده است، برنامه‌ریزی منطقه‌ای برای ایجاد یک تعادل سرزمینی در قالب برنامه‌ریزی فضایی دنبال شده است. در ابعاد طرح‌های کلان دیگر مانند طرح کالبدی ملی که یک طرح ملی بود حتی در تئوری اندازه‌ی شهری به دیدگاه‌های منطقه‌ای نیز توجه شده بود. سابقه‌ی موضوعی برنامه‌ریزی منطقه‌ای به امریکا برمی‌گردد که برای اولین بار در این کشور مورد توجه قرار گرفت. گاهی نیز خلط مبحثی بین جغرافیدانان و برنامه ریزان بوجود می‌آید. جغرافیدانان کلمه‌ی region را معال ناحیه قرار می‌دادند اما برنامه‌ریزان آن را معادل منطقه می‌دانستند.

اما ضرورتی که باعث شد این رشته در مقطع کارشناسی ارشد در دانشکده‌ی علوم اجتماعی در دانشگاه علامه طباطبائی (ره) شکل بگیرد، به این صورت مطرح است که ما قبل از انقلاب رشته‌ای داشتیم تحت عنوان «برنامه‌ریزی عمران ملی» که در دانشگاه شیراز تدریس می‌شد که این رشته کاربرد و کارایی فراوانی داشت. بسیاری از افرادی که تحصیل کرده در این رشته بودند توانستند در حوزه‌های اجرایی برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای در جامعه تأثیرگذار باشند. بعد از انقلاب مخصوصاً بعد از انقلاب فرهنگی در مجموعه علوم اجتماعی یکی از گرایش‌هایی که جایگزین رشته‌ی برنامه‌ریزی عمران ملی شد، برنامه‌ریزی اجتماعی بود. اخیراً دوباره احساس نیاز به رشته‌ی برنامه ریزی منطقه‌ای باعث پیگیری گروه برنامه ریزی شد که به شکل گیری و تصویب مجدد این رشته در مقطع کارشناسی ارشد و به پذیرش دانشجو انجامید که دانشجویان دوره‌ی اول در شرف فارغ التحصیلی هستند. طرح دیگری که توسط گروه برنامه‌ریزی در حال پیگیری است، دوره‌ی دکتری برنامه‌ریزی شهری و مدیریت شهری است که تحت عنوان برنامه‌ریزی و مدیریت شهری با همکاری دانشکده‌ی مدیریت دانشگاه علامه طباطبائی (ره) قراراست در آینده به انجام برسد.

نیاز به رشته‌ی برنامه‌ریزی شهری در اکثر دستگاه‌ها احساس می‌شود. مثلاً چند سال پیش وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی از همکاران ما

این است که برنامه‌ریزی منطقه‌ای به عنوان یک رشته‌ی مستقل با زیرشاخه‌ها و مباحث درسی مختلف تعریف شده‌بود اما به دلیل محدودیت‌هایی که در نظام پذیرش دانشجویان در کنکور است، این محدودیت‌ها باعث به تأخیر انداختن پذیرش دانشجویان در این رشته شد. مشکل به این صورت حل شد که برنامه‌ریزی منطقه‌ای به صورت زیرشاخه‌ای از علوم اجتماعی درآمد و این باعث شد که برنامه و عناوین درسی که برای کنکور در مورد این رشته در نظر گرفته شده بود در یک درس ادغام شود، در نتیجه ما به هدف جذب کارشناسان رشته‌های مرتبط و افرادی که دارای زمینه‌ی علمی این رشته باشد نرسیدیم و به دلیل آشنا نبودن دانشجویان با مباحث درسی و کوتاه شدن دوره‌ی تحصیل از سه سال به دو سال، تا دانشجویان بخواهند با مبانی و زیربنای آشنا بشوند دوره‌ی تحصیل تمام می‌شود و دانشجویان باید به سراغ پایان‌نامه بروند. ما در جلسه‌ای که با سازمان سنجش داشتیم سعی کردیم که این مشکل را مطرح و برطرف کنیم. چون این رشته فقط در یک دانشگاه تدریس می‌شود و پذیرش دانشجویان در کل کشور ۲۰ نفر است. این امر باعث کاهش شناخت و توجه نسبت به این رشته می‌شود در نتیجه دانشجویان قوی‌تر با نمره‌ی بالاتر الویت‌های خود را به رشته‌های دیگر می‌دهند.

شیخی: مشکل دیگری که می‌توان به آن اشاره کرد این است که این رشته ابعاد فنی قوی‌ای دارد و نیاز به وسایل کمک آموزشی، تجهیزاتی، جا و امکانات مناسبی برای توسعه دارد؛ همین طور کارهای میدانی نیز در این رشته انجام می‌شود. جا دارد تشکر کنم از مسئولین دانشگاه و دانشکده که امکانات موجود را تا جایی که امکان داشته‌است در اختیار ما گذاشتند. کارگاه و کامپیوترهایی در ظرف یک سال و نیم گذشته تهیه شده‌است که دانشجویان می‌توانند کارهای خود را به وسیله‌ی آنها انجام دهند. ولی این رشته با توجه به جایگاه ملی، منطقه‌ای و جایگاهی که در دانشگاه می‌تواند پیدا کند، نیاز به تقویت و حمایت دارد تا بتواند مطالعات میدانی را توسعه دهد و کارگاه‌هایی در اختیار داشته باشد.

۳- با توجه به این که برنامه‌ریزی منطقه‌ای یک رشته‌ی بین رشته‌ای است تعامل آن با رشته‌های دیگر چگونه خواهد بود و به چه حوزه‌های دیگری وارد می‌شود؟

منطقه‌ای یک شاخه‌ی میان رشته‌ای است و شاخه‌های بین رشته‌ای ماهیتاً براساس ضرورت و کاربردها بوجود می‌آیند، یعنی ابتدا یک نیاز و یک کاربرد تعریف می‌شود و سپس براساس آن نیاز و کاربرد ترکیبی از شاخه‌های مختلف علمی، یک رشته‌ی جدید را به وجود می‌آورند. برنامه‌ریزی منطقه‌ای نیز یک رشته‌ی کاربردی است. دلیل تشکیل این رشته این بود که ما در مباحث اجتماعی، اقتصادی و حتی مباحث شهری و منطقه‌ای یک نگرش جامع و ترکیبی نداشتیم و این مباحث به صورت جدا از هم دیده می‌شدند. اگر برای رشته‌ی برنامه‌ریزی منطقه‌ای سه ضلع در نظر بگیریم یکی فضای جغرافیایی و بستر زیست محیطی است، دیگری اقتصاد و آخرین ضلع اجتماع است. پس این رشته ترکیبی از مباحث اجتماعی و اقتصادی با توجه به بعد فضایی است و در واقع یک نگاه آمیخته دارد به مباحث اجتماعی و اقتصادی. همان‌طور که در تعریف هم به آن اشاره شد ما در الگوی موجود توزیع جمعیت، سکونتگاه و فعالیت‌ها، شرایط مناسب و مطلوبی نداریم و در واقع این توزیع بهینه‌ای نیست و تلاش برنامه‌ریزی منطقه‌ای در جهت رسیدن به یک الگوی توزیع فعالیت، فضا و سکونتگاه‌ها است. اگر ما بتوانیم به این الگوی بهینه برسیم، هدف برنامه‌ریزی منطقه‌ای تأمین شده است.

این رشته به لحاظ ماهیتی و کاربردی از جایگاه مهمی برخوردار است. ولی به دلیل اینکه رشته‌ی جدیدی است و در حال حاضر فقط در دانشگاه علامه طباطبائی (ره) تدریس می‌شود، خیلی شناخته شده نیست. توجه بیشتر به این رشته و اطلاع‌رسانی بیشتر در مورد آن باعث می‌شود که این رشته جایگاه مناسب خود را پیدا کند. جذب دانشجویان دیگر رشته‌ها در دوره‌های اول توسط این رشته باعث شده‌است که برنامه‌ریزی منطقه‌ای بازتاب گسترده‌ای در رشته‌ها و شاخه‌های مختلف دیگر پیدا کند. که همین امر باعث کم کم شناخته شدن و جاباز کردن این رشته می‌شود.

با توجه به نیازی که برای این رشته وجود دارد و همین طور رو به آینده بودن آن می‌تواند در آینده جایگاهی مناسب‌تر از جایگاه فعلی داشته باشد.

فارغ التحصیلان هم توانایی‌های مختلف برای کار کردن در حوزه‌های مختلف اجتماعی، منطقه‌ای در بعد شهر، روستا و منطقه دارند. مشکل اصلی که این رشته در این چند سال با آن روبه‌رو است

را به روی دیگران نبسته‌ایم و برای هر تخصص مورد نیاز، بهترین را چه از درون دانشگاه و چه از دانشگاه‌های دیگر به همکاری می‌گیریم. خوشبختانه زمینه اصلی این رشته در این دانشکده وجود داشت و با تأکیدی که رئیس دانشگاه و معاون آموزشی داشتند، عملاً رشته ایجاد شده است و رو به توسعه است و قصد جذب اعضای هیأت علمی جدید با توسعه‌ی بیشتر رشته وجود دارد.

۵- ابعاد برنامه‌ریزی منطقه‌ای چیست؟ و چه شاخه‌هایی را می‌توان برای آن در نظر گرفت؟

دکتر خاکساری: اصلی‌ترین رشته‌ای که فارغ التحصیلان برنامه‌ریزی منطقه‌ای می‌توانند دنبال کنند دکترای برنامه‌ریزی و مدیریت شهری و منطقه‌ای است. اما در رشته‌های دیگری نیز فارغ التحصیلان این رشته می‌توانند ادامه تحصیل دهند، رشته‌هایی مثل: جامعه‌شناسی، مدیریت و ... اما واقعیت امر این است که با توجه به اینکه خود مقطع فوق لیسانس این رشته جدید و نوپاست، هنوز امکان زیادی برای ادامه‌ی تحصیل در مقطع دکتری ایجاد نشده اما مطمئن هستیم با توجه به نیازی که برای این رشته وجود دارد، در آینده می‌توان زیر مجموعه‌های زیادی برای این رشته به وجود آورد. یکی از اقداماتی که ما در این زمینه انجام داده‌ایم، پیگیری گرفتن مجوز برای برپایی دکترای برنامه‌ریزی و مدیریت شهری است. در حال حاضر اگر دانشجویان ما فعالیت خود را بیشتر کنند، شانس ادامه‌ی تحصیل در خارج از کشور خیلی زیاد است. و اگر این امکان برای وزارت علوم ایجاد شود که فارغ التحصیلان ممتاز این رشته را به صورت بورس به خارج از کشور اعزام کند، در آینده این رشته از نظر تأمین اعضای هیأت علمی برای دوره‌های کارشناسی ارشد و دکترای مشابه این رشته در دانشگاه‌های دیگر جایگاه و توانایی خوبی خواهد داشت.

شیخی: چشم‌اندازی که آقای دکتر توضیح دادند کاری است که شروع کردیم و در حال انجامش هستیم. ولی در آینده امکان اینکه مثلاً خود مدیریت منطقه‌ای یا برنامه‌ریزی مناطق شهری یا برنامه‌ریزی مناطق روستایی به عنوان شاخه‌ای در گرایش دکترا تعریف شود نیز وجود دارد.

دکتر جمعه‌پور: ما در افق ۱۰ ساله و بلندمدت دانشگاه برای این رشته

دکتر خاکساری: این رشته می‌تواند تلفیقی باشد از رشته‌های جامعه‌شناسی، اقتصاد و جغرافیا و رشته‌های دیگر که در مجموعه‌ی علوم انسانی مطرح است. اما نمی‌توانیم دقیقاً حد و مرزی مشخص کنیم که کدام رشته وارد حوزه‌ی برنامه‌ریزی منطقه‌ای می‌شوند و کدام نمی‌شوند. اما به طور کلی رشته‌های مثل اقتصاد، جغرافیا، جامعه‌شناسی، مدیریت و ... می‌تواند سهمی در این رشته داشته باشند و دانشجویانی که در این رشته پرورش داده می‌شوند، شمایی از این دانش‌های مختلف را خواهند داشت. ولی درس‌ها و زیرمجموعه‌هایی که در این رشته تعریف شده به جنبه‌های مختلفی در جامعه مربوط می‌شود مثلاً بحث‌های حمل و نقل، مسکن، گردشگری و ... این توانایی را به دانشجویان می‌دهد که در زمینه‌های مختلف بتوانند فعالیت کنند و دانشجویانی که با پس زمینه‌های مختلف می‌آیند این امکان را دارند که با پیش زمینه‌ی کاری که داشتند بتوانند در این رشته فعالیت خاص خود را انجام دهند و با مباحث روز جامعه آشنا شوند. بر طبق تجربه‌ی خودم در کشورهای کانادا و انگلستان، رشته‌ای که تحت عنوان برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای در این کشورها تدریس می‌شود نیز دارای اساتیدی با پس زمینه‌های علمی مختلف است. مثل اقتصاد، جغرافیا، جامعه‌شناسی و حتی رشته‌های عمران. خاصیت بین رشته‌ای بودن این دوره باعث بوجود آمدن ارتباط مختلفی با اکثریت رشته‌های علوم انسانی و حتی رشته‌های فنی و مهندسی شده‌است. اما تلاش ما بر این موضوع نیست که این رشته را به سمت تفکرات فنی و مهندسی ببریم بلکه می‌خواهیم با یک دیدگاه علوم انسانی دانشجویان مان را با مباحث مختلف فضایی و توسعه آشنا کنیم. این رشته یک ضرورت است به خصوص برای کشور ما که در مباحث آمایش سرزمین، توسعه‌ی منطقه‌ای، گردشگری، حمل و نقل و ... دچار مشکلاتی است.

۴- آیا تخصص اساتید گروه برنامه‌ریزی دانشکده پاسخگوی نیاز این رشته هست؟

دکتر شیخی: بله، اصلاً چون بین تخصص اساتید این دانشکده و رشته‌ی برنامه‌ریزی منطقه‌ای انطباق وجود داشت، این رشته در دانشکده‌ی علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی (ره) تأسیس شد. ما از اساتید دیگر دانشکده‌ها نیز دعوت کرده‌ایم. ما درهای دانشکده

بود اما با گذشت زمان منابع بسیار قوی و جدید در رابطه با روش‌های تحلیل منطقه‌ای، مدیریت منطقه‌ای، نظریات برنامه‌ریزی و ... تولید شد که طی ۱۰ سال اخیر خیلی از این منابع به فارسی ترجمه شده‌است. در زمینه‌های تحقیقاتی و حرفه‌ای نیز کارهای زیادی در حال انجام است از جمله طرح کالبدی ملی، طرح‌های کالبدی منطقه‌ای آذربایجان، زاگرس، خوزستان در وزارت مسکن و شهرسازی تصویب شده‌است. طرح‌های هفت منطقه‌ای دیگر کشور نیز در حال تهیه است که به طور کلی ۱۰ منطقه‌ای که طرح کالبدی تعریف کرده‌است تا سال آینده بررسی و تصویب می‌شود. در سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی سابق نیز طرح آمایش استانی در حال انجام است. سازمان میراث فرهنگی و گردشگری طرح جامع گردشگری کشور را با دیدگاه منطقه‌ای تدوین کرده‌است. اما در زمینه‌ی پژوهشی ضعف آشکاری وجود دارد. به علت جدید بودن این رشته‌ی دانشگاهی و کم‌توجهی به پرورش نیروهای که بتوانند در حوزه‌ی دانشی این رشته کار بکنند، عرصه‌های بنیادی برنامه‌ریزی منطقه‌ای دچار ضعف است.

دکتر لطیفی: بیشتر منابع تجارب انباشته‌ای است که ما در نظام برنامه‌ریزی داشته‌ایم. اخیراً کتابی تألیف شد تحت عنوان «آمایش سرزمین» که هم تجارب جهانی را شامل می‌شود و هم تجارب ایران را. با توجه به اینکه ما در عصر اطلاعات هستیم دانشجویان می‌توانند با جستجوی منابع به بسیاری از تئوری‌ها و مباحث نظری دسترسی پیدا کنند. مسئله‌ی عمده‌ای که ما با آن مواجه هستیم این است که دستگاه‌های اجرایی و وزارت‌خانه‌ها به دلیل عدم اشراف روی حوزه‌های نظری و مفهومی احساس نیاز نمی‌کنند که همین امر موجب عدم استفاده از نیروهای کارآمد دانشگاهی در پست‌های کارشناسی خود می‌شود. با توجه به این گستردگی نیازها، ضرورت دارد که بسیاری دستگاه‌های ما پست‌های کارشناسی خود را بازنگری کنند. از نظر کادر علمی مجموعه‌ی موجود نیز صرفاً پاسخگوی تمام نیازهای رشته نیست به همین دلیل ما اساتید دیگر دانشگاه‌ها را دعوت به همکاری می‌کنیم که این تعامل رو به گسترش است.

دکتر جمعه پور: این رشته دو جنبه دارد. یک جنبه‌ی کاربردی و سازمانی و یک جنبه‌ی دانشگاهی. و با وجود اینکه یک رشته‌ی جدید است اما از گذشته در سازمان‌های مختلف مثل برنامه و بودجه و وزارت

شاخه‌هایی در نظر گرفته‌ایم مثل: برنامه‌ریزی توسعه‌ی مناطق شهری و برنامه‌ریزی توسعه‌ی مناطق روستایی. یا مثلاً بحث اکوتوریسم که در مباحث جغرافیایی مطرح است، در این حوزه نیز می‌تواند با بار اجتماعی و منطقه‌ای مطرح شود.

۶- مفاهیم کلیدی در این رشته کدام است؟

دکتر لطیفی: انواع مناطق برنامه‌ریزی عبارتند از:

- منطقه‌ی جغرافیایی: یک فضای جغرافیایی که در درجه‌ی اول از خصوصیات اقلیمی و اکولوژیک و محیطی همگن و یا دارای مشخصات یکسانی است.

- منطقه‌ی توسعه: یک فضا و محیطی که از لحاظ امکانات و منابع توسعه یکسان همگن و از جهت خصوصیات اقتصادی و اجتماعی یک مکان همسان برای برنامه‌ریزی و توسعه است.

- منطقه‌ی اداری: یک فضای جغرافیایی که بر اساس ضوابط و معیارهای سیاسی و اداری به صورت مصنوع تقسیم بندی شده‌است، نظیر استان‌ها.

- منطقه‌ی کلان: مجموع فضاهای جغرافیایی که دارای وجه تشابه زیاد می‌باشند و بخشی از فضای ملی کشور را تشکیل می‌دهند. مثل برنامه‌ی پنجم عمرانی در کشور

- میان منطقه

- خرد مناطق

- همگن: منطقه‌ی همگن به یک ناحیه‌ی پیوسته‌ی جغرافیایی اطلاق می‌شود که براساس بعضی شاخص‌های منتخب دارای یکنواختی و همگنی باشد.

- منطقه‌ی رسمی

- منطقه‌ی عملکردی: قسمتی از یک ناحیه‌ی جغرافیایی پیوسته را دربر می‌گیرد که نشانگر روابط متقابل میان سکونت‌گاه‌ها در قالب یک سری شاخص‌های معین است.

۷- وضعیت منابع، تولیدات علمی و اقدامات پژوهشی را در این حوزه چگونه ارزیابی می‌کنید؟

دکتر شیخی: در سال‌های قبل منابع فارسی در این زمینه کم

را خیلی خوب به وجود آورد. توسعه‌ی این رشته در مقطع دکترا بسیار ضروری است. اگر بتوانیم امکان کارآموزی و بازآموزی دستگاه‌هایی مثل وزارت کشور، وزارت مسکن و شهرسازی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی را داشته باشیم، رشته به طریق کاربردی‌تر توسعه پیدا می‌کند.

دکتر جمعه پور: تعامل بین گروه‌ها در این رشته باید بیشتر شود. این تعامل دو جنبه دارد مثلاً در بستر علوم اجتماعی تعامل خیلی خوبی با دیگر شاخه‌ها نیست. عمدتاً در این حوزه دید به گونه‌ای است که به رشته‌های جدید که مباحث جدیدی را مطرح می‌کند کمتر توجه می‌شود. در رشته‌های مشابه نیز این تعامل کم است که همین طور باعث شده است که در دانشکده‌ها و گروه‌های دیگر دقیقاً همین مفاهیم برنامه‌ریزی منطقه‌ای اما با عنوانی کمی متفاوت تدریس می‌شود که این یک نوع موازی کاری است؛ و اگر سیستم به این نتیجه رسیده است که این رشته کاربردی است باید در بقیه‌ی دانشگاه‌ها نیز توسعه داده‌شود. دانشگاه‌هایی مثل شیراز، تبریز، مشهد و تهران می‌توانند این رشته را داشته باشند که چون این تعامل وجود ندارد به سراغ رشته‌های دیگری می‌روند با همین مفاهیم ولی با عنوانی کمی متفاوت‌تر.

دکتر لطیفی: علوم اجتماعی گستره‌ی عام دارد که فقط به مباحث جامعه‌شناسی ختم نمی‌شود و می‌تواند شامل مطالعات سرزمینی نیز باشد. این رشته نیز فتح‌البابی برای دانشکده‌های دیگر در ایران است. اخیراً نیز شاهد این هستیم که دانشجویان فنی به حوزه‌های اجتماعی علاقه‌مند هستند و پیگیری جدی آنها در مورد مباحث درسی نشان‌دهنده‌ی این است که ما باید به رشته جدی‌تر نگاه کنیم و یک‌بعدی نگریستن را کنار بگذاریم و تعامل را بین همه‌ی گروه‌های آموزشی به وجود بیاوریم و از برآیند این تعامل نیز برای توسعه‌ی رشته استفاده کنیم.

۹- در پایان اگر نکته‌ای ناگفته باقی مانده است بفرمایید؟

دکتر شیخی: اگر ماهنامه‌ی کتاب ماه علوم اجتماعی در دانشکده‌های غیر اجتماعی نیز قابل دسترس باشد، در معرفی رشته‌هایی که شما سعی در شناساندن آنها دارید، بسیار تأثیرگذار است.

مسکن به آن توجه می‌شده است. در نتیجه ما دارای منابع قابل توجهی به زبان فارسی در این زمینه هستیم. اما این‌ها باید به روز و جدید شود. اما هم در حوزه‌ی دانشگاهی هم کتاب‌های مربوط به رشته و مباحث درسی آن وجود دارد. از منابعی هم که برای رشته‌های موازی این رشته مثل برنامه‌ریزی شهری منطقه‌ای تألیف شده است، می‌توان استفاده کرد؛ چون مباحث آنها از حیث مبانی و اصول مشترک است.

دکتر خاکساری: در مورد الویت‌های تألیف کتاب و ترجمه باید از منابع به روز و جدید استفاده شود آن هم توسط متخصصین این رشته. یکی از معضلات موجود در کشور این است که کتاب‌هایی با عناوین خیلی جذاب وجود دارد اما محتوای آنها مناسب نیست. ترجمه‌هایی وجود دارد که اصلاً قابل قبول نیست و توسط افراد ناآشنا با مباحث برنامه‌ریزی تهیه شده است که این ترجمه‌ها نه تنها مفید نیست، بلکه می‌تواند گیج‌کننده هم باشد. تدوین کتاب‌های تئوریک و ترجمه در این زمینه توسط اساتید این رشته خیلی اهمیت دارد و منابع موجود منابع عمومی است و کمی هم قدیمی شده‌اند.

دکتر شیخی: بعضی از کتاب‌هایی هم که تدوین و تألیف می‌شوند، کپی کتاب‌های دیگران است. اگر قرار باشد کاری صورت بگیرد باید کار اصیل باشد. در مورد ترجمه هم همین‌طور است ترجمه باید توسط افراد متخصص صورت بگیرد.

دکتر خاکساری: در این رشته وجود یک مجله‌ی تخصصی ضرورت دارد.

دکتر لطیفی: به دنبال اخذ مجوز فصلنامه‌ی تخصصی هستیم. که با همت همکاران می‌تواند دنبال شود.

۸- برای توسعه‌ی رشته در ایران انتظار چه حمایت‌های سازمانی را دارید؟

دکتر شیخی: اولین بحث به فراهم کردن تجهیزات و امکانات جنبه‌های فنی مربوط می‌شود که تبحر و مهارت‌هایی که باید دانش‌آموختگان این رشته داشته باشند، توسط این امکانات و تجهیزات بوجود بیاید. که در شرایط فعلی نیز همکاری خیلی خوبی با گروه شده‌است. فراهم آوردن امکان کارورزی در دستگاه‌های اجرایی و مجموعه‌هایی مربوط به این رشته می‌تواند پیوند بین رشته و حرفه